

általános keresési igényeknek, amelyek a közkönyvtárak használóit jellemzik. A kiválasztott Internet-forrásokat ezért előreláthatólag inkább az ún. paderborni érdeklődési körök segítségével, a köznapi igényekből kiindulva fogják megszerezni.

A brémai városi könyvtár projektjének céljai tehát, hogy:

1. a környezetvédelem és a személyi számítógépek/távközlés témakörben használó-orientált Internet-forrásokat válasszanak ki, azok tartalmát rendszerezék, és keresőfogalmak beírásával használóbarát interfészen kereshetővé tegyék;
2. a használóknak szakszerű segítséget nyújtsanak az Interneten folytatott kereséshez;
3. kutatásokat végezzenek a használók reakcióival illetve az Internet-használati szokásokkal kapcsolatban;
4. megvizsgálják, hogyan lehet a kifejlesztendő eljárásokat másoknak átadni illetve integrálni az egész országra kiterjedő (szövetségi) hálózati rendszerbe.

Barbara Lison-Ziessow-Heidi Best

Lesz-e negyven éves az orvosi könyvtárhálózat?

Egy újszerű együttműködési formáról

Szerencsések az orvosi könyvtárak, mert hét szűk esztendő helyett csak ötöt kellett átvészelnüik szervezett együttműködés nélkül.

A múlt igen tiszteletre méltó: egy egész könyvtárosnemzedéket sikerült kiképezni, a tájékoztatás majd minden szintjén működő dokumentációs központ jött létre, központi nyilvántartásokat vezettek, alapvető módszertani kiadványok jelentek meg, fórumot szerveztek a könyvtárosok számára. 1949 óta több kezdeményezés történt, hogy legyen műhelye az orvosi, egészségügyi információs rendszernek, ami tíz év múlva szervezeti formát is öltött az Országos Orvostu-

dományi Dokumentációs Központ és Könyvtár megalapításával.

Könyvkupacokból könyvtárak, a könyvek szerelmeseiből könyvtárosok lettek. A húsz éves évfordulón Dr. Benda Mária merészen már így fogalmazott: „A cél: felzárkózni az élen járó országokhoz.”¹ Elengedhetetlennek tartotta a külföldi könyv- és folyóiratválaszték bővítését, a referáló munka fejlesztését, a dokumentációs tevékenység kiterjesztését, a legkorszerűbb technikák alkalmazását.

1972-ben a hálózati központtal az Egészségügyi Minisztérium is foglalkozott. A Minisztérium számára készített előterjesztés máig is érvényes elvá-

rást tartalmaz: „Amikor a Műv. Min. szakembereinek bevonásával 1960-ban megszervezték az OOKDK-t, a szakemberek azt hangsúlyozták, hogy erős központi intézményre van szükség, az akkori állapot (amely egyben a jelenlegi is) csak átmenetinek tekinthető.”²

Az OOKDK 1979-ben is ünnepelt. Ez alkalommal a harmincadik évfordulót, amikor a hálózati központ feladatait Dr. Székely Sándor pontosan meghatározta: „... szervezi és végzi a könyvtárosok képzését és továbbképzését; létrehozza és gondozza az országban fellelhető külföldi könyvek és folyóiratok központi címjegyzékét (KC-k); kapcsolatot létesít és tart fenn a külföldi partner-intézetekkel; szervezi és irányítja a hálózatban folyó könyvtártudományi kutató és szakmai tevékenységet; ... területi és országos szakmai konferenciákat és értekezleteket szervez ...”³

A fejlődés nem volt töretlen – mint ahogy maga a korszak is meglehetősen ellentmondásos volt –, de harminc év alatt minden téren mutatkoztak a számszerű és a minőségi eredmények. Növekedett a könyvtárak és a dokumentumok száma, egyre több lett a könyvtárközi kölcsönzés, kialakultak a kor követelményeinek megfelelő információs szolgáltatások, általánossá vált a megfelelően képzett könyvtárosok alkalmazása. A szolgáltatások körének bővülése, módosulása miatt a hálózati központ Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár néven folytatta működését.

Az 1990-es évek elején az OIK szakított hagyományaival, és új arculat megteremtésén fáradozott, amit a MEDINFO névhasználattal is jelzett. Megszüntette a hálózatfejlesztéssel foglalkozó módszertani osztályát, az új koncepció áldozatává vált a megje-

lenését szüneteltető Orvosi Könyvtáros, a szakfolyóiratokban minősíthetetlen színvonalúnak nyilvánított Magyar Orvosi Bibliográfia, a könyvtárosképzés, a központi nyilvántartás, az orvosi könyvtárosok valamennyi fóruma. Ennek jegyében nem került sor a hagyományossá vált visszatekintésre, összegzésre, a negyven éves jubileum megünneplésére sem.

Az orvosi könyvtárosok hosszú túrelmi időszakot követően kezdeményezték az együttműködés felújítását. Noha a fennálló rendelkezések, hatályos jogszabályok előírásai szerint létezik orvosi-egészségügyi könyvtárhálózat, aminek – és a szakmai együttműködési körnek – az OIK a központja, a gyakorlatban ez évek óta nem működött. Az MKE vándorgyűlései keretében (1995: Eger, 1996: Debrecen) a könyvtárosok egyre pontosabban fogalmazták meg elvárásait. Ezek figyelembe vételével hosszú előkészítést és gondos felmérést követően létrehozták újszerű együttműködési formájukat: a Magyar Orvosi Könyvtáros Szövetséget.

Az együttműködés szükségességét senki sem vitatta, módjait illetően viszont különböző nézetek fogalmazódtak meg. Dr. Benda Mária az alakuló ülés résztvevőinek küldött levelében így írt: „Szükség van az együttműködésre, de más típusúra, mind eddig volt.”⁴ A Szövetség különböző érdekeket próbál egyeztetni, tagkönyvtárai ugyanis fenntartójuk, nyilvánosságuk, típusuk és gyűjtőkörük szerint igen különbözőek.

Megváltozott a könyvtárak társadalmi, politikai, gazdasági és technikai környezete. Egyes könyvtárak jelentős technológiai fejlődésen mentek keresztül, míg más könyvtárak fenntartási gondokkal küzdenek. Csökken a dokumentumok beszerzé-

sére fordított összeg, van olyan könyvtár, amelyik már 1992-ben sem vásárolhatott könyvet, és akad olyan országos feladatkörű szakkönyvtár, amelyik 1996-ban jutott ugyane sorsra, a beszerzett folyóiratféleségek csökkentése mellett. A szükség elkerülhetetlenné teszi a könyvtárak kooperációját.

A MOKSZ, vállalva évtizedek örökségét, erőforrásai által meghatározottan tevékenységi körét az alábbiakban határozta meg:

- a) a tagkönyvtárak együttműködésének koordinálása;
- b) a tagkönyvtárak állományalakításának megkönnyítése tanácsadás, központi állomány-nyilvántartás és főlépéldány-elosztás révén;
- c) a könyvtári állomány egységes nyilvántartása és feltárása;
- d) szakmai és módszertani tanácsadás, tapasztalatcsere, rendezvények szervezése;
- e) a legkorszerűbb könyvtári technológiák ismertetése és terjesztése;
- f) a könyvtárosok továbbképzése;
- g) a tagkönyvtárak marketingtevékenységének és kutatómunkájának kezdeményezése és összehangolása;
- h) a fenntartók és a felügyeleti szerv szükség szerinti tájékoztatása, a könyvtárosok szakmai érdekképviselete;
- i) a tagkönyvtárak könyvtárközi kölcsönzésének és kiadványcseréjének egyszerűsítése és ésszerűsítése;
- j) kiadói tevékenységével az a-i pontban leírtak elősegítése.”⁵

A célkitűzések nem valósíthatók meg egyik napról a másikra. Az elvégezhető feladatok rövidtávú, a nagyobb előkészítést igénylő feladatok hosszútávú terv alapján végezhetőek el. Természetesen nem egyedül: összefogva a többi könyvtáros szervezettel, külföldi partnerekkel.

„A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége a tagkönyvtárak egyenlő jogain alapuló, azok szabad akarata szerint szerveződő közössége, melynek meghatározó feladata a korszerű szakismeretek minél szélesebb körű és gyorsabb szolgáltatása a felhasználóknak, az egészségügyben és az egészségügyért cselekvő dolgozóknak, oktatóknak és tanulóknak – erre alkalmas könyvtárosokkal, erre alkalmas könyvtárakkal.”⁶

A MOKSZ újszerű vállalkozás, de régi hagyományok követője. Ha a hálózati munka negyedik évtizedének megünneplése el is maradt, a szervezet tudatosan készül az ötödik évtizedre – benne megtalálva egy elvezett évtizedet is.

Felhasznált dokumentumok:

- ¹ A magyar orvosi könyvtárügy és dokumentáció 20 éve. – Bp.: OOKDK, 1969. – 190. o.
- ² Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ tevékenysége, helye és feladatai az országos információs rendszerben. – 7. o.
- ³ A magyar orvostudományi könyvtárügy és információ harmadik évtizede. – Bp.: OOKDK, 1979. – 7. o.
- ⁴ Levél az orvosi könyvtárosokhoz
- ⁵ A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének alapszabálya. – 1. o.
- ⁶ Alapító Okirat

Freisinger Jenő

Könyvek háza – elektronikus archívum

Felavatták a német nemzeti könyvtár új épületét

1997. május 14-én Frankfurtban ünnepélyes keretek között felavatták a Deutsche Bibliothek új épületét. Az eseményen jelen volt Európa számos országának nemzeti könyvtári igazgatója, Londontól Szentpétervárig, Budapesttől Helsinkiiig, üdvözlőbeszédet mondott Robert Wedgeworth, az IFLA elnöke, a megnyitóbeszédet Helmut Kohl kancellár tartotta.

A német nemzeti könyvtárról

Az ünnepi esemény szinte pontosan a nyugatnémet nemzeti könyvtár, a Deutsche Bibliothek 50. születésnapjára esett.

A német nemzeti könyvtár története 1912-ben kezdődött, amikor a Német Könyvkereskedők Egyesülete elhatározta, hogy lipcsei székhellyel létrehozza a Deutsche Bücherei-t. Az új intézmény feladata az volt, hogy 1913. január 1-jétől kezdve gyűjtse a németországi megjelenésű német és idegen nyelvű kiadványokat és a külföldi megjelenésű német nyelvű kiadványokat, és ennek alapján végezze a bibliográfiai számbavételt. Mivel a második világháborút követően Lipcse szovjet megszállási zónába került, és az objektív német bibliográfia készítésének nem voltak meg a feltételei egy totalitárius rendszerben, a (nyugat)németeknek választaniuk kellett: szabadság vagy egység. A szabadságot választották, és 1947. május 19-én Frankfurt am Main előljárósága és a Könyvkereskedők Egyesülete megállapodást kötött a Deutsche Bibliothek – a nyugatnémet nemzeti könyvtár – létrehozásáról.

Németország 1990. augusztus 31-ei újraegyesítése után október 3-ai dátummal egyesítették a lipcsei Deutsche Büchereit és a frankfurti Deutsche Bibliothekot.

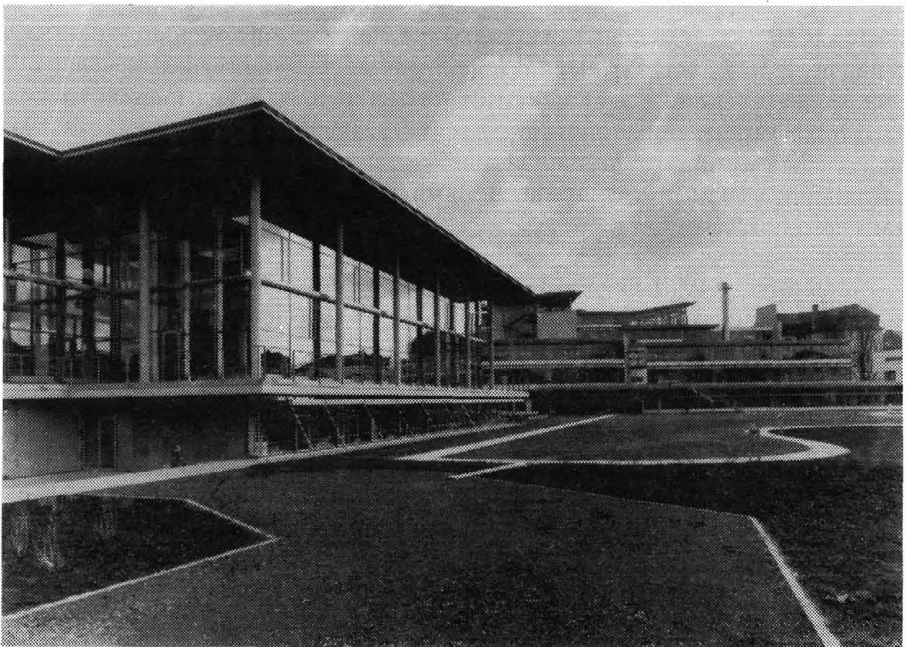
A német nemzeti könyvtár neve ma Deutsche Bibliothek, és három részből áll, összesen több mint 15 millió egységgel: Deutsche Bücherei, Leipzig: 8,4 millió, Deutsche Bibliothek, Frankfurt/M.: 6,5 millió, Deutsches Musikarchiv, Berlin: 790.000 zenemű és hanghordozó.

A Deutsche Bibliothek alapfeladata a germanica gyűjtés és archiválás mellett a német nemzeti bibliográfia különböző sorozatainak szerkesztése és különböző formában történő rendelkezésre bocsátása. Ez utóbbi tevékenysége kereskedelmi jellegű („kommerzielle Dienstleistungen für Bibliotheken, Buchhandel und wissenschaftliche Einrichtungen”).

A bibliográfiai számbavétel a kötelespéldány-szolgáltatáson alapszik: 2 példány, minden fizikailag megfogható információhordozóból. A digitális hálózati

A könyvtár épülete a főbejárat oldaláról nézve

A könyvtár épülete a belső udvarról nézve

Olvasóterem.

A bal oldalt látható 6 m magas mozgatható létrával elérhető könyvespolcok a barokk teremkönyvtárak modern változatára emlékeztetnek

publikációkra vonatkozóan egyelőre nem rendelkezik a német nemzeti könyvtárról szóló törvény. A Német Könyvkereskedők Egyesületének egy 1997. márciusi állásfoglalása azonban kimondja, hogy lehetővé kell tenni ezeknek a publikációknak az önkéntes beszolgáltatását is, így több éves tapasztalat alapján kell a jogi szabályozást megoldani.

Az új épület egyszerre hivatott a címben megjelölt feladat betöltésére: hagyományos könyvtárként és elektronikus könyvtárként is az olvasók rendelkezésére áll. Csak ami változik, az marad fenn. A hagyomány mindig élő kötelezettséget is jelent – vallják a könyvtár munkatársai, és ezt tükrözi az új épület is.

Néhány adat: 47.000 m² hasznos terület, ebből 30.000 m²-es föld alatti raktár, 240.000 polcfolyóméter 18 millió kötetre – 2035-ig – tervezve; strukturált hálózat az egész épületben; 350 olvasói hely, ebből 40 multimédia olvasására alkalmas; 100.000 kötetes szabadpolcos kézikönyvtár; külön olvasóterem az 1933–1945 közötti német emigrációs irodalomnak; 500 m² irodahelyiség, 360 munkatárs számára munkahely; kiállító helyiség; előadóterem; kávézó; étterem; nyitva tartás: hétfő–csütörtök: 9–20 óra, péntek: 9–18 óra, szombat: 9–17 óra; beiratkozási díj: 5 DM/hó, 30 DM/év; 1991: végső döntés a megépítésről; 1992–1996: az építés ideje; építési költség: 250 millió DM.

Poprády Géza